

**Dissertació amb què Joan Carles Martí i Casanova,
Cap de Taula del Sopar núm. 2, donà la benvinguda als
comensals:**

Oda als Sopars d'En Baena

Benvinguts siau per sempre gent del tro,
los que en recordar-nos sospirant somiàveu
el vostre sopar, pensant que si hi faltàveu
hauríeu menjat menys bé, hauríeu sopat menys bo.
Benvingudes sardines salades de debò,
formatges, torrats, olives, nyores seques
regades amb bon vi, que si el beus no peques
encara que potser acabes de gaidó.

A la taula oblida dels trossos els pitjors
no sols pel bell costum que arriba a les gents,
sinó per avarícia veuràs com te'n ressents
en remoure gules que són endins olors,
més arrencat després per flats perseguidors
amb el bicarbonat, com en millors vegades,
així, després d'un dia les coses reposades
son gust perden los fruits e son perfum les flors.

Què val que t'hages tret una enganyosa sort
en digerir això que en diuen camarroges
del carrissar bollides (d'allà on són les foges),
despertarà en mon pit un generós record?
En va a mon dolç país en ales jo em transport
i del Vinalopó la flaire ben gorrina,
que fora de cantar aquesta llengua fina
no em queda més plaer, no tinc altre conhort.

Plau-me encara mossegar els bocins suculents
que ompliren nostres goles, de llurs sabors e lleis
les bellotes d'aquells forts que no acataren los reis,
s'empassaren botifarres, venjaren nostres vents.
Muirà, muira l'ingrat que en prenent pa de figa
per estranya nació, el gust nadiu no implora;
que en pensar d'encarnelles, no es consum ni s'enyora
ni cullga per tastar-la la fava que li siga.

(Aplaudiments)

Amb el torró sonà lo meu primer vagit
quan de la catalana bevia a gallet
i dàtils als senyors llançava sense set
e truites celestials engolia cada nit;
si quan em trobe sol se'm queixa doncs el pit
uns ous fregits li faig que altra cosa no en sé
i ma panxa llavors es queda la mar de bé
puix surten les raons del centre de mon llit.

Ix doncs per mastegar el rave més sagrat
que puga amb sopa d'all, forquilles cap al cel.
Sopars d'En Baena més dolços que la mel
em torneu els vicis de ma innocentada edat.
Ix, e crida pel món què bé mengem aquí,
no cesses de cantar d'En Baena la glòria
i passa al mes vinent son nom e sa memòria
als propis, als estranys, a la posteritat.

(Aplaudiments)

**Text llegit per Enric Pellín i Català, mantenidor del
segon Sopar d'En Baena, que se celebrà el dia 30 de
desembre de 1983 al Restaurant del Parc Esportiu d'Elx:**

Diversions, costums, festes
i tradicions estranyes, res
més bo que retrobar les prò-
pies i utilitzar-les sempre
que es puga.

I com a mostra un botó o
dos, si n'hi ha temps.

Utilitzant l'autoritat que
ens confereix ésser manteni-
dors dels Sopars d'En Baena,
manem a Rigan i Andropov
copiar mil i milanta mil vol-
tes, fins que dels seus cabets
fuixega la idea d'acabar amb
tot el món, la següent cobla:

Dilluns per a pegar punts.
Dimarts arreplegar naps.
Dimecres arreplegar nyepres.
Dijous arreplegar ous.
Divendres collir faves tendres.
Dissabte tot m'ho gaste.
Diumenge tot m'ho menge.

També dir ben fort i que raons i no més volen la raó
ho senten tots aquells que de la força, l'altra cobla que
volen manar sense atendre a diu:

Garrofer d'a quinze soques
a ca una com el puny,
eixa cançó que tu cantes
me la clave jo en el cul.

(Aplaudiments)

I per acabar a vosaltres, Amics i Amigues, dedicar-vos i demanar-vos que escolteu, que a l'acabament traureu profit de les ensenyances que el següent conte de la nostra comarca ens diu:

«*La Xirindanga*»

Això era una xiqueta que va anar, acompanyada de sa mare, a casa del cura del poble, per a posar-se de criada.

A l'aplegar, per fer-li la pamplina al cura, li diu:

—Ai, quina casa més hermosa té vosté!

I el cura li diu:

—Xiqueta astò no se diu casa que se diu *La Xirindanga*.

La xiqueta entra més adins i diu:

—Senyor cura quin pou més hermós té vosté!

I el cura li diu:

—Xiqueta astò no se diu pou, sinó l'abondància.

Més adins la xiqueta veu la ximenea encesa i diu:

—Senyor cura quin foc més hermós té vosté!

I el cura li diu:

—Xiqueta astò no se diu foc, que se diu l'alegria.

Aleshores se li creuà el gat per les cames i li diu al cura:

—Quin gat més hermós que té vosté!

I el cura li diu:

—Xiqueta això no se diu gat, sinó lo-que-caça-les-rates.

La xiqueta puja per les escales i li diu:

—Senyor cura quines escales més hermoses té vosté!

I el senyor cura li diu:

—Xiqueta que astò no se diu escales, que se diuen escalàncies.

La xiqueta pujà dalt i a l'assomar-se a vore el que havia baix del llit veu unes espardenyes i li diu al cura:

—Senyor cura quines espardenyes més boniques i quin llit més hermós!

I el cura li diu:

—Xiqueta, que no se diuen espardenyes, que se diuen engravatades i tampoc se diu llit, sinó lo-alt-de-Sant-Sebastià.

La xiqueta s'havia donat compte que el cura li havia pres el pèl, així és que ella també va voler prendre-se-lo. Va pillar un vencill i el va lligar al rabo del gat i li va encendre un misto i el gat atesà a còrrer i aleshores ella va i diu al cura:

—Senyor cura, s'alce de lo-alt-de-Sant-Sebastià i se pose les engravatades que lo-que-caça-les-rates puja escalàncies amunt l'alegria al rabo i si no ajuda amb l'abondància se li cremarà la *Xirindanga*.

(Aplaudiments.)

Discurs pronunciat per Empar Diaz i Garcia, mantenedora del Sopar d'En Baena núm. 3, el dia 27 de gener de 1984, al restaurant «Matola» d'Elx:

Segur que per a tots és conegut que els «Rols», els papers, els «estereotips», els configuren aquell i aquest món patriarcal i falocràtic. Segur que també és conegut que els hòmens i les normes canvien de gust i apetències.

Bé, doncs anem a vore els gusts dels nostres hòmens en el passat, és a dir: què havien de fer i saber aquelles dones per a donar gust a aquells hòmens.

(Algunes aclaracions prèvies:

—No totes les dones accepten la norma.

—No es va exigir el mateix a totes les dones.

—La llista es farà en castellà per múltiples i variades raons.)

I en quina important, transcendental, realitzadora, creativa tasca havien d'ocupar-se aquestes?

1) Conocer todos los cuidados especiales de la máquina de coser.

2) Disponer de unos conocimientos de costura imprescindibles.

3) Hacer bastilla.

4) Hacer hilván.

5) Hacer punto de dobladillo.

6) Hacer punto de lado.

7) Hacer dobladillos y costura de adorno.

8) Hacer costura española y francesa.

9) Hacer punto por encima.

10) Repujo.

11) Pespunte.

12) Cadeneta.

13) Zurcidos.

14) Zurcidos en medias y calcetines.

15) Zurcidos en géneros de punto.

16) Ojales.

17) Ojales de sastre.

18) Presillas.

19) Ojetes.

Altrament les dones més importants, a banda dels anteriors, havien de tindre uns coneiximents i pràctiques més amples i elevades, per exemple dominarien:

1) La vainica.

2) La vainica ciega.

3) La costura de vainica.

4) Las jaretas.

5) Las jaretas con vainica.

6) Los festones.

7) El festón perdiz.

8) El punto de escapulario.

9) Los frunces.

10) El punto de incrustación.

11) El punto de tejidillo.

12) Aplicaciones del punto de cruz.

13) El punto de cruz doble.

14) Las variantes del punto de cruz.

15) El punto de sombra.

16) El punto de media.

17) El punto de ganchillo.

18) Los elementos del

bordado.

19) El bordado erudito.

20) El bordado popular.

21) El bordado de Toledo, de Segovia, de Salamanca, de Cáceres, de Mallorca...

La llista és prou especialitzada, doncs no cregau, encara podríem continuar; el que passa és que també és curiós vore l'evolució posterior. Després de la 2.ª Guerra Mundial, zas!, es dona una baixada en el mercat d'aquests valors i, mireu per on, es cotitzen altres valors. En què consistirà el model a partir d'aquest important esdeveniment històric? Aviat ho vorem:

Ara la consigna és «¡fuera la vainica!, ¡fuera los bordados!, ¡abajo los respuntes!» No, no per favor, no se us ocurrenca! No estareu a la moda.

Mireu la nova imatge de la dona «moderna i alliberada» que EE.UU. exporta e imposa: Ací la tenim alta, de suaus corbes, cadencioses, anar decidit..., procatiu..., jove però no massa, i bella: **ÉS ELLA**, ens mira insinuant des d'una plana multicolor. **ÉS ELLA**, és la dona de «Cosmopolitan».

Així és la lectura que el poder ha fet del feminisme. Qui havia dit que la feminitat era idiotesa? La nostra societat ja no necessita mares santes, mullers abnegades, sinó una eficaç treballadora, una dinàmica companya i una complaent amant.

Sens dubte cal transformar-se en una «playgirl». Ací

tenim el manual: la playgirl és una dona fadrina (a voltes també fadrina-casada), prou farta de l'abús del monògam mil·lenari. Per a ser una conqueridora exemplar i una playgirl decent es fa necessari tindre:

1) Un bon treball, que permeta l'accés a totes les possibilitats del consum.

2) Una bona dosi de bellesa (si és exòtica, millor).

3) Un 95 % com a mínim en l'escala d'intel·ligència de...

4) Absència de tot tipus de preocupacions polítiques, socials i sentimentals.

Una dona agressiva, que es nega a jugar el tradicional paper de la passivitat. Una agressivitat femenina, no violenta, perquè clar, l'home no pot deixar de creure's que encara és ell el conqueridor.

DONES DEL MÓN, ENS PODEM MORIR!

Aquestes notes es recomana escoltar-les, llegir-les en alguna postura poc freqüent: boca avall, en el lavabo, amb la llum apagada... és a dir irònic. Amb la ironia es poden dir els pitjors insults, veritat?

Amb aquest esdeveniment comprovem que la nova imatge que ens han fabricat de les dones és un autèntic insult per a totes elles.

Per altra banda seria molt parcial si sols parlàrem dels «estereotips»; és també moment de conèixer altre tipus de dones, i de les últimes investigacions.

En l'observació amb detall de les últimes fotografies que s'han pres de Déu i que per cert «Dones en lluita» ha rebut, des del Cap Canyaveral, hem pogut percebre algunes característiques que ens fan pensar i declarar obertament que Déu no era un home; malgrat els mites i llegendes que hi ha al voltant de tan característic personatge.

Atributs que més tard ens han servit per assignar a la dona, ens han permès arribar a la següent conclusió: Déu era una dona; eixa mirada entre picardiosa i ingènua; eixos ulls prometedors i al mateix temps que tallen; eixa mica d'ombra per damunt les parpelles; eixes pestanyes rígides, com ensinades de «Rimel», i eixe detall seu d'inundar la terra de xicotetes flors i arbres, de pardalets i elefantets...

Déu, com a dona abnegada, va tindre que enviar a la terra, per a redimir els malvats hòmens a la seua única filla, Emmanuel, que per cert, degut a insuficiència hormonal, va haver de fer-se una operació transexual al nord de Marrakesch; no cal oblidar que Emmanuel estaria quaranta dies i quaranta nits recercant la seua identitat, segons ens diu sant Joan en la carta als Epicuris, versicle 123, epígraf «C».

Emmanuel o «El Salva», com es va anomenar després, transtornat per la pèrdua d'identitat es dedicà en el seu paper d'home, a adoc-

trinar i alliberar diversos grups polítics, com per exemple el «Grup dels Dotze» de centre dreta; i en el seu paper de dona confeccionà panyes preciosos, tisanes miraculoses i darrers sopars d'un gran valor poètic.

Proseguim la nostra llarga i interminable llista de dones célebres. Sense elles no podríem explicar els grans fets de la nostra història, i clar no podem oblidar entre altres a:

—*La Gioconda*: polifacètica i enigmàtica dona de la Renaixença, precursora de l'art i les ciències, passarà a la història amb el nom per a tots conegut de Leonarda Vinci.

—*Joana d'Arc*: el seu lliurament que amb la seua abnegació i sacrifici va demostrar al món la gran escalfor de la foguera.

—*Cristòfola Colona, Pinta, Ninya i Santa Maria*: quatre renombrades capitanes que van donar al món, amb el seu descobriment, una nova font de conflictes.

—*Isasa Newtona*: observaria que els fruits madurs queien a terra amb una força inversament proporcional al cop que rebrien en caure.

—*Tomasa Edison*: va donar al món la llum.

—*Jauma I*: tallà «caps i collons», va alliberar els Països Catalans de tots els «països» llepaculs.

—*Madame Curie*: per mitjà de les dures experiències va arribar a aïllar el

«Radio» en les seues diverses freqüències: curta, mitjana i modulada.

Per no fer més extensa aquesta relació omitirem voluntàriament una colla molt gran d'elles que feren també grans aportacions i que restaren en l'anonimat, amb la valentia d'haver de suportar per més temps estar amaga-

des baix un altre nom, diguem artístic.

Per fi tan sols cal preguntar-se: Per què passaren a la Història amb noms de masclles? Una bona pregunta que es pot respondre, per a finalitzar, amb tres paraules:

CONFABULACIÓ DEL SISTEMA

**Discurs núm. 4: Les cançons que jo cantava
Parlament que no fou donat al darrer Sopar d'En
Baena i que fou substituït per quatre cançons a càrrec
del mantenidor Josep Antoni Ybarra.**

Avui es recull aquell parlament que no fou:

El principi fou el plor, després les cançonetes de boda i de l'escola de cagons, la Prova de l'Àngel, els crits de Tarsan, el gori-gori dels enterraments, les havaneretes de les bodes, el festival de Benidorm, la Coral Illicitana i poques coses més. Al cap i a la fi totes eren cançons, i de veritat que són un bon grapat de records i sensacions. La formació musical als cinquanta no donava per a molt més que per a corals d'església i reunions familiars.

Un cop més tard, als seixanta, la vena fou afrancesada, anglesa, clàssica i nord i sud-americana. Un bon dia som capaços, amb aquest bagatge, d'imitar allò que escoltàvem. Ens divertia. Fou cançó imitada.

Bufaven ahora ressons del

nord: raimonades, crits de bandolers penjats d'un pi de la serra per setze jutges, mentre el taxista d'En Pau cantava a la Plaça de Mariano Antón abans d'anar-se'n de mona. Aleshores es tractava de fer dues coses: imitar més i millor, doncs hi havia més d'on triar i, segona, aprofitar amb major atenció el nostre pobre —però costós— bagatge musical. I així ho férem.

El propòsit era de recollir i donar a conèixer amb dignitat i atenció la nostra tradició cantada. L'atenció la nomene simplement perquè a la veu pelada afegírem algun que altre cor, una flauta baixa i altra dolça, una harmònica, un tambor i fins i tot una pandereta (no hi havia diners ni coneiximents per a més).

A poc a poc, aquesta tasca d'arregladors - imitadors ens converteix en comprenedors i a la fi arribem a identificar-nos. Pense que passà això. I açò és un bot massa important. Cantem la cançó com a vida, l'entenem com a vehicle viu d'expressió, d'alegria i de por sentida, de guerres passades, d'amors volguts i de lluites venideres. I totes eixes coses són les cançons del meu poble; no ho sabíem i anem assabentant-nos.

Clar està que les circumstàncies socio - polítiques —era el final dels seixanta i principis dels setanta— ens ajuden a comprendre aquestes coses. I la cançó com la més primitiva, natural i pura forma de comunicació, de crítica sentida, renaix amb força.

El repertori s'eixampla, els assajos són regulars al Club

d'Amics de la Unesco, el Brú ens portava lletretes, el Maraldés traduïa Brecht, algú de nosaltres escrivia lletres i composava músiques per als Papasseits i Turmedes, la mare del Casti recordava tonades, el magnetòfon funcionava, els cançoners es treballaven, les actuacions es multiplicaven —Santa Pola, el Raval, Mutxamel, Alberic, Xixona, Múrcia, Lliria, València, Barcelona (no volguérem ni gravar), ràdio Alacant—, algun comentari a Oriflama (fotografia inclosa).

Fou gent, molta gent la que se sentia viure i identificada amb aquelles cançons.

Però prou de recordatoris d'aquest folklorer. Els temps han canviat i les circumstàncies són altres. Però també vull dir que no per això la cançó deixa de tenir sentit, en tot cas manquen folkloristes.

Romanç dels Sopars d'En Baena, que el «vate» Gaspar Jaén i Urban va recitar a Elx l'any del Senyor de 1984, per al Sopar d'En Baena número 5, en Quaresma, en març i en primavera:

Sopadors i sopadores,
cavallers i cavalleres,
amigues, amics i nens,
senyores, senyors i nenes:
bona nit i benvinguts,
pareu tots molt bé l'antena,
vet aquí que vos trobeu
en un sopar de berbena:
pel mòdic preu de mil peles
sou als Sopars d'En Baena.

Ja sé que en són mil tres-centes,
més el vers no se m'ordena
i han d'estar molt ben contats
els versos de tota mena
per a cantar i lloar
els grans sopars d'En Baena.
Ja sabeu que amb la inflació
ens val de poc la pesseta
i si de pujar no para,
aquests sopars d'En Baena
acabaran sent de luxe
o es quedaran en berena.

Vet aquí que avui me toca,
amb alegria l'estrena,
entretindre-vos per a
que us aprofite la menja:
els calamars, les croquetes
que no eren de balena,
les creilles, les ametlles,
el formatge i la pesquera,
el lluç que ve a la cassola,
la tortada i la cervesa,
l'ensalada, l'aigua, el vi...
Ai, sopar que ens oxigena!
Són tan dolços com el sucre,
com la mel de la colmena,
ai!, com el sol agradosos,
els meus sopars d'En Baena!
l'últim divendres de mes,
tant si fa sol com si neva.

Com diuen els estatuts,
aquí utilitzem la llengua,
la nostra com tots sabeu,
per a llepar la ternera,
per a moure bé el bocí
i, amb alguna nota obscena,
parlar de vida i cultura i
sorprenere a la concurrència
amb el nostre català
de l'entremés a la pera.

Respecte a aquest punt concret,
Jeroni ja ha fet l'esmena:
no sols resta el castellà
prohibit en aquesta amena
reunió de valencians,
puix que tota llengua aliena,

francés, anglés, alemany
i imperis de tota mena
restaran prohibits a taula
en les menges d'En Baena,
i restaran allà fora
passant una quarentena
per a baixar-loés el fum
de retanta prepotència.
Serà en canvi el català,
dialectes en cadena,
el mallorquí i l'eivissenc,
valencià sense cap bona,
l'andorrà i el tortosí
i així fins a la dotzena
de noms del nostre parlar
que la gramàtica ensenya,
puix que així és de multiforme
el fons de la nostra llengua.

Ensenyem la bona nova:
ningú es quede a la serena,
si és que parla valencià
i és que té alguna pesseta:
tots seran ben arribats
als sopars del bon Baena.
Arribarem a cent-mil
si passeu la cantilena:
No hi ha cap sopar al món
com els sopars d'En Baena.

Després de la propaganda,
que ha d'estar sempre en escena,
aquí haurem de recordar
la vida, tot i breu, plena
dels sopars que han fet a Elx
famós com la Santa Cena,
com el Parlament de Londres,
com a París, el riu Sena.
Tindrem, sopadors amics,
la satisfacció ben plena
d'afamar el nostre poble,
com a sol, lluna o estrella,
amb el nostre arròs en costra,
amb els dàtils, *l'Encarnella*,
la festa, el fútbol, la Dama,
el Bru i la Imperial Palmera.
I la Maredeu Xonetes,
blanca com una assutzena,

*la que vino por el mar
toda por el sol morena.*
Els sopars al món famosos,
són els sopars d'En Baena.
Ve la ràdio a entrevistar-mos
i la tele que no ens deixa.
Aviat els retransmetran
a l'hora de més audiència.
De pobladors i de moros
el nostre sopar se plena,
de cristians, de gent de traca,
de vi, de cant i de festa.
Vénen concejals i flares,
pastoret i pastoreta.
Ve gent de l'Ajuntament.
Ve Peret i ve Pereta.
Enveja tindran els pobles;
de lluny vindran a la festa.
Com nosaltres la copiarem,
així ens copiaran l'empresa.

Al lloc dit el Nuvolat,
en l'octubre, fou l'estrena.
Juli llegí un gran discurs
que bocabadà la Venta.
Ser aviador volia
i ens contà una llegenda
de com el mico es feu home
i va i a sopar s'ensenya:
de la història i els sopars
aqueixa nit fou el tema.
Van haver aplaudiments,
rises i alguna fresca.
Va venir Biel Sansano
i va presentar *la rella*.

El primer sopar va ser
al Trinquet, la Marisquera
del Canal. Era novembre
i Josep Maraldés feia
un discurs molt celebrat
a Catalunya i València,
on parlava de l'humor
amb refranys i amb ocurrència.

I al sopar número dos
Pellín va seguir la gresca:
digué cobles catalanes
i contà la Xirindanga.

I Joan Carles va refer
per a les odes la senda,
amb boca de l'Aribau
i un gran enginy com a tema.

I al número tres, l'Empar
de punts i brodat es deixa
i veu de cap per a baix
alguns personatges d'èpica.
L'Ybarra cantà cançons
amb la guitarra a l'esquena
al sopar número quatre.
Féu una bona faena.

I per fi ja hem arribat
al sopar que avui ens alena.
L'avisador ja va fer
la introducció de la festa,
amb un *Jolgorio en el Campo*
que Joaquim Serrano censa
i és dels *Papeles curiosos*
de Pere Ybarra, l'agüela
de tota la història d'Elx.
Amics, desnuguem la bena
del sopar número cinc,
ja baixant de la carena.
Que després de Carnestoltes
ens ha vingut la Quaresma.
Jo vos diré alguns refranys
per vore de fer-vos l'ença:

Si una cosa és llarga, es diu
que «és més llarg que la quaresma».
I si dos coses van juntes:
«No se n'ix març de Quaresma».
També, «Amb secada se'n va,
si la Quaresma entra seca».
I el metre la rima trenca:
«Quaresma ventosa,
collita granosa;
si massa vent fa,
ni palla ni gra».
«Quaresma ventolera,
pocs cavallons a l'era».
«La Quaresma ventosa
i la Pasqua plujosa
fan l'era granellosa».

I com el dia s'allarga
diuen els de Gandesa:
«La Quaresma té un delit:
que, en sopar, ves-te'n al llit».
I de diners, mallorquins,
fenicis de bona vena:
«Per a qui està endeutat
és curta fins la Quaresma».
O també: «Si vols trobar
un any curta sa Corema,
manleva doblers i digues
que a Pasco pagues la deuta».
I també el dels alcoians:
«Qui la jornada primera
i la darrera dejuna,
no s'ha mort en la Quaresma».

Que tingau la digestió
tranquilla, en pau i serena.
Que vos faça von profit
aquesta taula cinquena.
Gràcies per l'atenció
i el calor que es besllumena
en aquesta gran reunió
per a festejar Baena.

Ara heu de parlar vosaltres
per a dir-mos a l'audiència
refranys, cançons, acudits
i contes sense refrena
que siguen ben digestius
i que parlen de Quaresma.
Ja vos deixe per avui,
sense plany, ni dol ni pena,
puix que ja he treballat prou
i tinc la panxa ben plena
i en aquesta condició,
sols pot treballar Baena.

Elx, 30 de març de 1984